

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 9/2023-86

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a sudcov Jany Baricovej, Miroslava Duriša, Libora Duřu, Ladislava Duditša, Rastislava Kaššáka, Miloša Maďara (sudca spravodajca), Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho a Martina Vernarského o návrhu **Mestského súdu Bratislava I** na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 172 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 v časti „... na desať až pätnásť rokov...“ s Ústavou Slovenskej republiky, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Chartou základných práv Európskej únie takto

r o z h o d o l :

Návrhu **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky bol 4. októbra 2022 doručený návrh Mestského súdu Bratislava I [predtým Okresný súd Bratislava IV; (ďalej len „mestský súd“)] na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 172 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 v časti „... na desať až pätnásť rokov...“ (ďalej len „napádané ustanovenie“) s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2, čl. 17 ods. 1 a 2, čl. 50 ods. 1, čl. 141 ods. 1 ústavy, s čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a s čl. 49 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“).

2. Podľa napádaného ustanovenia sa odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov páchatel potrestal, ak spáchal čin uvedený v § 172 ods. 1 Trestného zákona (a) a už bol za taký čin odsúdený, (b) pre osobu, ktorá sa lieči z drogovej závislosti, (c) závažnejším spôsobom konania, (d) na chránenej osobe alebo (e) vo väčšom rozsahu. Základná skutková podstata bola v § 172

ods. 1 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 sformulovaná tak, že kto neoprávnene (a) vyrobil, (b) doviezol, vyviezol previezol alebo dal prepraviť, (c) kúpil, predal, vymenil, zadovážil alebo (d) prechovával po akúkoľvek dobu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekursor alebo kto takú činnosť sprostredkúval, potrestal sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.

3. Odôvodnenie návrhu na začatie konania rekapituluje priebeh trestného stíhania vedeného proti obžalovaným, proti ktorým sa od 29. júla 2015 na mestskom súde vedie trestné konanie pre skutok kvalifikovaný podľa § 172 ods. 1 písm. c) a d) a ods. 2 písm. c) Trestného zákona. Mestský súd vyhlásil 2. júna 2016 vo veci rozsudok. Následne tento rozsudok Krajský súd v Bratislave podľa § 321 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku zrušil v celom rozsahu uznesením z 13. decembra 2017. Nazdával sa pri tom, že mestský súd svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodnil a postupom podľa § 322 ods. 1 Trestného poriadku vrátil vec mestskému súdu na opätovné rozhodnutie. Na hlavnom pojednávaní konanom 28. februára 2022 mestský súd prerušil konanie uznesením podľa § 283 ods. 5 Trestného poriadku, pretože sa domnieval, že všeobecne záväzný právny predpis nižšej právnej sily, ktorého použitie je v danej trestnej veci rozhodujúce pre rozhodovanie o vine a treste, je v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou. Proti tomuto uzneseniu podal sťažnosť prokurátor. Sťažnosť prokurátora krajský súd zamietol uznesením zo 14. júna 2022 podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

4. V čase od prerušenia trestného stíhania boli s účinnosťou k 1. máju 2022 *inter alia* novelizované § 171 a § 172 Trestného zákona. Tieto sú pre rozhodnutie v predmetnom trestnom konaní, ktoré sa vedie proti obžalovaným, kľúčové. Mestský súd pritom uviedol, že novelizované ustanovenia nie je možné v konaní použiť, keďže trestná sadzba pre obžalovaných je podľa starej a novej právnej úpravy rovnaká, t. j. desať až pätnásť rokov. Keďže trestná sadzba podľa novej právnej úpravy nie je pre obžalovaných priaznivejšia, mestský súd sa nazdáva, že je s ohľadom na prerušené trestné stíhanie stále povinný aplikovať ustanovenia starej, t. j. n novelizovanej právnej úpravy.

5. Návrh na začatie konania mestský súd odôvodnil predovšetkým neprimeranosťou výšky trestu, ktorý by mal v zmysle záväzného pokynu krajského súdu (podľa § 327 ods. 1 Trestného poriadku) voči obžalovaným uplatniť. Pri postupe v trestnom konaní vedenom na súde akceptuje zákonný príkaz svojej viazanosti názorom krajského (odvolacieho) súdu. Nemožnosť odchylenia sa od názoru krajského súdu vychádza z ustálenej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ako aj rozhodnutí ústavného súdu. Na druhej strane však mestský súd spochybnil primeranosť, t. j. proporcionalitu legislatívneho zásahu do základného práva (osobnej slobody) pomocou výšky trestnej sadzby, ktorá obžalovaným za spáchané činy hrozí. Zákonná trestná sadzba sa mestskému súdu javí ako zjavne neprimeraná a svojimi negatívnymi dôsledkami na obžalovaných, ich rodinu, blízkych, spoločnosť a štátny rozpočet mnohonásobne presahujúca pozitíva stelesnené v presadení verejného záujmu sledovaného právnou úpravou.

6. Mestský súd sa nazdáva, že napadnuté ustanovenie je vo vzťahu k obžalovaným neprimerane vysoké, a teda neproporcionálne. Svoje tvrdenia opiera o zákonnú úpravu, ktorá rigidne stanovuje vysokú výšku trestu, ako aj o názory právnej doktríny kritizujúce výšku trestu za skutky, ktorým

čelia obžalovaní. Preto sa nazdáva, že napádané ustanovenie sa dostáva do rozporu s čl. 12 ods. 1, čl. 16 ods. 2 a čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy.

7. V ďalších pasážach návrhu na začatie konania mestský súd vykreslil ďalšie skutkové okolnosti prípadu, ako aj osobnostné pozadie obžalovaných. Tým sa snažil poukázať na neprimerane vysoké potrestanie, ktoré hrozí obžalovaným za spáchané skutky podľa právnej kvalifikácie napadnutého ustanovenia. Kritizuje výšku hroziaceho trestu, ktorý podľa jeho názoru nemôže prispievať k účelu potrestania sledujúceho zákonodarcom. Nadväzuje pri tom aj na rozhodovaciu činnosť ústavného súdu a medzinárodné ľudskoprávne dokumenty. Napokon sa vo svojej argumentácii opiera aj o primárne a sekundárne právo Európskej únie.

II. Priebeh konania

8. Dňa 27. júna 2023 ústavný súd návrh prijal na ďalšie konanie v časti namietaného nesúladu § 172 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 v časti „... na desať až pätnásť rokov...“ s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2, čl. 17 ods. 1, ods. 2, čl. 50 ods. 1, čl. 141 ods. 1 ústavy a s čl. 3 dohovoru. Návrh na začatie konania v časti týkajúcej sa súladu napádaného ustanovenia s čl. 49 ods. 3 charty odmietol ako podaný neoprávnenou osobou.

9. Podľa § 76 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sú účastníkmi konania navrhovateľ a orgán verejnej moci, ktorý napadnutý právny predpis vydal. Keďže napadnuté ustanovenie bolo súčasťou Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022, týmto orgánom je Národná rada Slovenskej republiky. Vedľajším účastníkom konania je podľa citovaného § 76 vláda zastúpená Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky.

II.1. Stanovisko Národnej rady Slovenskej republiky:

10. Predseda Národnej rady doručil ústavnému súdu listom zo 14. decembra 2023 (č. PREDS-266/2023) návrh napadnutého zákona s dôvodovou správou a prepis rozpravy zo 42. schôdze národnej rady z 20. mája 2005. Podľa tohto listu národná rada ako účastník konania súhlasila s upustením od ústneho pojednávania a k predmetnej veci stanovisko nezaujala.

II.2. Stanovisko vlády Slovenskej republiky:

11. Stanovisko vlády ako vedľajšieho účastníka konania bolo ústavnému súdu doručené listom ministerstva spravodlivosti z 5. januára 2024 (č. S-MSSR-001683/2023). Podľa doručeného stanoviska si vláda plne uvedomovala, že vymedzené trestné sadzby za drogové trestné činy sa vymykajú priemeru ktoréhokoľvek členského štátu Európskej únie, pričom slovenská trestnoprávna úprava v tejto oblasti je koncipovaná na mimoriadne prísnom trestaní. Vláda v tejto súvislosti poukázala na návrhy zákonov, ktoré mali prísnosť zmierňovať, avšak v konečnom dôsledku neboli schválené (LP/2017/730 a LP/2022/511). Podľa vlády mala zásadnú zmenu priniesť novelizácia nachádzajúca sa v parlamentnej tlači 106 [zákon č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení uznesenia Ústavného súdu SR uverejneného

pod č. 41/2024 Z. z. (ďalej len „zákon č. 40/2024 Z. z.“)], čo malo zmeniť aj pohľad na predmet konania, pretože napadnutá právna norma mala podľa názoru vlády stratiť platnosť a mala byť nahradená novou právnou úpravou postavenou na inej filozofii. V stanovisku bolo vládou zdôraznené, že všeobecný súd ako navrhovateľ napadol protiústavnosť celého § 172 ods. 2 Trestného zákona týkajúceho sa všetkých druhov omamných a psychotropných látok, ktorých zoznam je prílohou č. 1 k zákonu č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch v znení neskorších predpisov. Toto ustanovenie sa podľa vlády v aplikačnej praxi využíva okrem iného aj v prípadoch organizovaných skupín obchodujúcich s drogami (pervitín, heroín). Vláda napokon v stanovisku potvrdila, že vníma aplikačné problémy napadnutého ustanovenia s tým, že v určitých individuálnych prípadoch môže dochádzať *„v rozpore so zásadou primeranosti ukladaných trestov vo vzťahu k závažnosti spáchaného trestného činu, pokiaľ ide o postihovanie samotných užívateľov drog či ich pestovateľov“*. Má ísť o rozličné protiprávne činnosti dotýkajúce sa odlišných kategórií páchatel'ov, ako sú díleri drog, výrobcovia, užívatelia a distribútori, ktoré môžu viesť k uloženiu neprimeranej trestnej sankcie vzhľadom na okolnosti individuálnych prípadov. Trestná činnosť súvisiaca so zneužívaním omamných a psychotropných látok pokrýva v zmysle stanoviska vlády konanie od mladistvých konzumentov konope až po sofistikovanú organizovanú obchodnú činnosť s týmito látkami: *„V určitých prípadoch je právna úprava, ktorej súčasťou sú skutkové podstaty neumožňujúce dostatočne rozlíšiť formy konania páchatel'a, dôsledkom toho, že za menej závažné delikty sa ukladajú vysoké tresty.“* Záver stanoviska obsahuje zdôraznenie, že sudcovia všeobecných súdov majú k dispozícii hmotnoprávny inštitút podľa § 39 Trestného zákona, t. j. mimoriadne zníženie trestu umožňujúce vo výnimočných prípadoch uložiť trest pod dolnú hranicu trestu ustanoveného Trestným zákonom.

II.3. Replika navrhovateľa:

12. Vyjadrenie národnej rady a stanovisko vlády doručil ústavný súd navrhovateľovi, ktorý listom zo 14. februára 2024 oznámil, že vzhľadom na prijatú novelu Trestného zákona (t. j. zákon č. 40/2024 Z. z.) nepovažuje za potrebné zaujať stanovisko ani k vyjadreniu národnej rady, ani k stanovisku vlády.

II.4. Stanoviská odbornej verejnosti:

13. Ústavnému súdu boli zároveň v priebehu konania doručené tri stanoviská zástupcov odbornej verejnosti v zmysle § 86 ods. 4 zákona o ústavnom súde, ktorých obsah ústavný súd vzal na vedomie.

II.5. Ústne pojednávanie:

14. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 druhou vetou zákona o ústavnom súde prejednal a rozhodol vec bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože žiaden z účastníkov konania nepožiadala najneskôr vo svojom prvom podaní vo veci o nariadenie ústneho pojednávania, a na základe podaní účastníkov konania bol toho názoru, že je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III. Posúdenie dôvodnosti návrhu

III.1. Relevantná činnosť zákonodarcu:

15. Už trestný zákon č. 86/1950 Zb. obsahoval v § 197 ods. 1 medzi trestnými činmi všeobecne nebezpečnými základnú skutkovú podstatu trestného činu nedovolenej výroby a držania omamných prostriedkov a jedov. Kto bez povolenia vyrobil, doviezol, vyviezol, inému zadovážil alebo prechovával omamné prostriedky alebo jedy, potrestal sa odňatím slobody až na tri roky a peňažným trestom. Podľa jeho § 197 ods. 2 sa odňatím slobody na jeden až päť rokov a peňažným trestom páchatel potrestal, ak spáchal čin uvedený v § 197 ods. 1 v značnom rozsahu alebo pre zárobok.

16. Ďalší trestný zákon (č. 140/1961 Zb.) taktiež upravoval skutkovú podstatu trestného činu nedovolenej výroby a držania omamných prostriedkov a jedov medzi trestnými činmi všeobecne nebezpečnými. Podľa jeho § 187 ods. 1 sa páchatel potrestal odňatím slobody až na dva roky alebo nápravným opatrením alebo peňažným trestom, ak bez povolenia vyrobil, doviezol, vyviezol, inému zadovážil alebo prechovával omamné prostriedky alebo jedy. Kvalifikovaná skutková podstata v § 187 ods. 2 predpokladala odňatie slobody na dva roky až osem rokov.

17. Novelizácia uskutočnená zákonom č. 175/1990 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon, mala za následok okrem iného aj sprísnenie trestnej sadzby, keďže základná skutková podstata v § 187 ods. 1 oprávňovala potrestanie odňatím slobody až na tri roky, a kvalifikovaná skutková podstata v § 187 ods. 2 zase na dva roky až desať rokov. Zákonodarca už o tri roky neskôr sprísnil cez zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 177/1993 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon, trestnú sadzbu základnej skutkovej podstaty na jeden až päť rokov. Trend sprísňovania trestnej sadzby pokračoval aj v ďalšom období. Zákonom č. 183/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 249/1994 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 58/1996 Z. z. preformuloval zákonodarca § 187 ods. 1 tak, že základná skutková podstata oprávňovala potrestanie odňatím slobody na dva roky až osem rokov, a kvalifikovaná skutková podstata v § 187 ods. 2 na tri roky až desať rokov.

18. Napadnuté ustanovenie bolo do rekodifikovaného Trestného zákona zavedené s účinnosťou od 1. januára 2006. V pôvodnom texte vládneho návrhu zákona (parlamentná tlač 1061, III. volebné obdobie) bol neskorší § 172 ods. 2 označený ako § 181 ods. 2. Myšlienkové postupy predkladateľa k tejto časti zákonnej úpravy (tvoriacej súčasť trestných činov proti životu a zdraviu) boli zachytené v osobitnej časti dôvodovej správy k navrhovaným § 180 až § 182 a je vhodné ich uviesť v jednom celku: „*Otvorenie sa svetu a nové ekonomické a sociálne podmienky podmienili v ostatných rokoch i na Slovensku nebyvalé rozšírenie drog, tak pokiaľ ide o ich zneužívanie, ako aj pokiaľ ide o ich dovoz, vývoz, prevoz a obchodovanie s nimi na našom území. Orgány činné v trestnom konaní majú konkrétne poznatky o tranzite drog cez Slovenskú republiku (tzv. Balkánska cesta), ale napriek znásobenému úsiliu orgánov Policajného zboru a iných orgánov sa len ojedinele darí odhaliť*

ich pašerákov a dealerov. Slovenská republika sa stala už aj cieľovou stanicou drog a stúpa počet osôb, ktoré sú na nich závislé, najmä medzi mládežou. Výroba a obchod s drogami, žiaľ, je aj u nás v prevažnej miere v latencii. Sú to alarmujúce údaje najmä z hľadiska tempa rozšírenia uvedeného javu a nesmierne rozsiahlych negatívnych dôsledkov pre život a zdravie ľudí, osobitne mládeže, ktorí sa stali na drogách závislí. Užívanie drog priamo súvisí i s nárastom majetkovej kriminality, ktorej sa takéto osoby dopúšťajú v snahe získať peniaze na ich nákup. Obchod s drogami a ich rozšírenie je sprievodný prejav nástupu organizovaného zločinu na Slovensku. Do určitej miery má na nepriaznivom stave v oblasti šírenia drog a závislosti na drogách aj nedokonalá legislatíva. Problémy spojené s narkomániou nevyriešila ani novela Trestného zákona č. 248/1994 Z. z., ktorá umožnila trestne postihnúť i toho, kto omamnú alebo psychotropnú látku prechováva pre seba. Dobré mienené legislatívne opatrenie sa obrátilo najmä proti osobám, ktoré sú na drogách závislé, avšak najväčší vinníci tohto negatívneho javu, výrobcovia a obchodníci s drogami, ostávajú aj naďalej viac-menej bokom, buď neodhalení, alebo trestne postihovaní len veľmi mierne. Mierny postih výrobcov drog a obchodníkov s drogami nepriamo ovplyvnil aj tento zákon svojimi miernymi sankciami za takéto trestné činy. Do novej úpravy sa v podstate preberá úprava zakotvená novelou Trestného zákona č. 183/1999 Z. z. Už touto novelou došlo k zásadnej zmene podmienok trestnej zodpovednosti u toho, kto omamnú alebo psychotropnú látku alebo jed alebo prekurzor neoprávnene vyrobí, dováža, vyváža alebo preváža, kupuje, predáva, vymieňa alebo inak zadovážuje, alebo prechováva pre iného, resp. kto takúto činnosť sprostredkováva, oproti tomu, kto ju nadobúda alebo prechováva len pre svoju vlastnú potrebu. Trestný postih výrobcov drog a obchodníkov s drogami sa kardinálne sprísňuje. Naopak, u užívateľov drog sa počíta s miernejším postihom, s akcentom na ukladanie ochranného liečenia takýmto osobám. Nový prístup k uvedenému negatívne javu sa prejavuje aj v novom názve tohto trestného činu (nedovolená výroba a držanie omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchod s nimi). Na vyjadrenie miernejšej trestnej zodpovednosti voči tým, ktorí nadobúdajú a prechovávajú drogy pre vlastnú potrebu je určená privilegovaná skutková podstata, ktorá je rozdelená do dvoch odsekov a to podľa množstva drogy prechovávajúcej pre vlastnú potrebu – trojnásobok jednorazovej dávky a desaťnásobok jednorazovej dávky. Na lepšie vyjadrenie vyššej miery trestnej zodpovednosti výrobcov a obchodníkov s drogami sa rozširuje okruh okolností, ktoré u nich budú podmieňovať použitie vyššej trestnej sadzby trestu odňatia slobody pri trestnom čine podľa § 181. Kvalifikované skutkové podstaty pri tomto trestnom čine postihujú prísnejšie okrem závažnejšieho spáchania konania a spáchania činu na chránenej osobe aj ďalšie formy, napr. spáchanie tohto činu na osobe mladšej ako 15 rokov, prípadne spáchanie tohto činu páchatelom, ktorý je členom nebezpečného zoskupenia alebo spáchanie tohto trestného činu s následkom ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti viacerých osôb. Zachováva sa osobitná skutková podstata s podstatne prísnejšou výmerou trestu odňatia slobody dopadajúca na tých páchatelov, ktorí vyrobia, sebe alebo inému zadovážia alebo prechovávajú predmet určený na nedovolenú výrobu omamnej alebo psychotropnej látky alebo jedu alebo prekurzora.“ Základná skutková podstata oprávňovala potrestanie odňatím slobody na štyri roky až desať rokov, kvalifikovaná skutková podstata (napadnuté ustanovenie) na desať rokov až pätnásť rokov.

19. Normotvorná činnosť zákonodarcu však nebola sprevádzaná iba sprísňovaním relevantnej právnej úpravy. Poukázať je potrebné na zákon č. 204/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon

č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ktorým bola s účinnosťou od 1. augusta 2013 novelizovaná aj základná skutková podstata v § 172. Zákonodarca znížil dolnú hranicu trestnej sadzby zo štyroch na tri roky trestu odňatia slobody. Zmena bola zdôvodnená cieľom umožniť súdu podmiennečne odložiť výkon trestu odňatia slobody s probačným dohľadom, a to najmä v tých prípadoch, ak odsudzuje páchatel'a za nelegálnu držbu drogy, ktorej množstvo mierne prevyšuje hranicu desaťnásobku obvykle jednorazovej dávky, ktorej držba je v zmysle Trestného zákona posudzovaná ako horný limit pre stanovenie, že v danom prípade ide o prechovávanie drog pre vlastnú potrebu podľa vtedajšieho znenia § 135 (osobitná časť dôvodovej správy k čl. I bodu 24, parlamentná tlač 401, VI. volebné obdobie). Táto zmena bola schválená napriek uplatnenému prezidentskému vetu (parlamentná tlač 589), v ktorom vtedajšia hlava štátu okrem iného uviedla: „*Nemôžem súhlasiť so znížením dolnej hranice trestnej sadzby trestu odňatia slobody zo štyroch rokov na tri roky pri trestnom čine nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 Trestného zákona, nakoľko by sa tak nezvýhodnili len držitelia takýchto látok, ktorí ich prechovávajú pre vlastnú potrebu, ale by sa utvoril priestor na zvýhodnenie osôb, ktoré s takýmito látkami obchodujú, ergo aj priestor na rozšírenie dostupnosti drog.*“

20. Zákomom č. 105/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 105/2022 Z. z.“), ďalej došlo s účinnosťou od 1. mája 2022 k novelizácii okrem iného aj § 172 Trestného zákona. Skupina poslancov chcela návrhom zákona (parlamentná tlač 869, VIII. volebné obdobie) v zmysle všeobecnej časti dôvodovej správy „*odstrániť problém spočívajúci v neprimerane prísnom postihovaní prechovávateľov/užívateľov marihuany*“. «*Osobitná časť dôvodovej správy (bod 6) obsahuje informáciu, že „doterajšia úprava vo vzťahu k iným látkam, jedom a prekurzorom a vo vzťahu k dilerstvu zostáva zachovaná vrátane výšky trestov (...)*“. Skupina poslancov tiež v doložke vplyvov argumentovala: „*Návrh zákona predpokladá pozitívne vplyvy na sociálnu exklúziu osôb, ktoré sa dopustili alebo dopustia trestných činov spojených s prechovávaním omamnej alebo psychotropnej látky z rastlín rodu konopa pre vlastnú potrebu. Zníženie neprimerane vysokých trestov bude mať pozitívny vplyv na ich opätovné plnohodnotné začlenenie sa do spoločnosti a zároveň zákonodarca uprednostňuje uloženie ochranného liečenia pred uložením trestu odňatia slobody.*» Hoci obsah zákona č. 105/2022 Z. z. nemá na prieskum napádaného ustanovenia priamy vplyv, zo systematického hľadiska ponúka národnou radou uznané uvažovanie o (ne)primeranosti rovnakého trestania bez ohľadu na drogu a jej účinky.

21. Rozsiahlu novelizáciu Trestného zákona priniesol zákon č. 40/2024 Z. z., schválený ako parlamentná tlač 106 v skrátrenom legislatívnom konaní. Jeho pôvodný 69. bod z čl. I upravoval neoprávnené prechovávanie omamnej látky a psychotropnej látky (§ 171), neoprávnené pestovanie rastlín a húb obsahujúcich omamnú látku alebo psychotropnú látku (§ 172) a neoprávnenú výrobu a obchodovanie s omamnou látkou a psychotropnou látkou (§ 173). Osobitná časť dôvodovej správy k bodom 68 až 70 uvádzala: „*Návrh § 173 upravuje závažnejšie formy drogovej trestnej činnosti spojené s dilerstvom drog spočívajúce v neoprávnenej výrobe a obchodovaní s omamnými a psychotropnými látkami. Všetky uvedené formy trestnej činnosti smerujú k distribúcii omamných alebo psychotropných látok a sú postihované prísnyimi trestnoprávnymi sankciami.*“ Kvalifikovaná

skutková podstata v navrhovanom § 173 ods. 3 obsahovala trestnú sadzbu sedem až pätnásť rokov aplikovateľnú na páchatel'a, ktorý spácha čin uvedený v základnej skutkovej podstate, a to okrem iného aj závažnejším spôsobom konania. Návrhu zákona sa v tejto časti nedotkol žiadny zo schválených pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov. Novelizovaný § 173 ods. 3 Trestného zákona nemohol nadobudnúť účinnosť tak, ako si to pôvodne želal zákonodarca, lebo ústavný súd uznesením č. k. PL. ÚS 3/2024-112 z 28. februára 2024 pozastavil účinnosť celého novelizačného čl. I. Novelizovaný § 173 ods. 3 Trestného zákona patril k tým častiam zákona č. 40/2024 Z. z., ktorých nesúlad nebol nálezom vo veci samej vyslovený, a preto nadobudol účinnosť dňom jeho vyhlásenia v zbierke zákonov (6. augusta 2024).

22. S konaním v predmetnej veci sa v podstatnej miere prelínali dva legislatívne procesy, ktoré obsahovali okrem iného aj novelizačné body upravujúce problematiku drogových trestných činov. Okrem už spomenutého legislatívneho procesu k zákonu č. 40/2024 Z. z. (predloženého národnej rade ako parlamentná tlač 106) ním bol aj legislatívny proces k parlamentnej tlači 1528 z VIII. volebného obdobia (predložená národnej rade ako vládny návrh 30. marca 2023). Národná rada posunula túto parlamentnú tlač do druhého čítania, prerokovali ju príslušné výbory a gestorský výbor, no do konca VIII. volebného obdobia sa ňou národná rada napriek predloženým pozmeňujúcim a doplňujúcim návrhom poslancov už nezaoberala. V predmetnej veci ústavný súd prijal návrh na ďalšie konanie uznesením z 27. júna 2023 (s výnimkou bodu 2 výroku uznesenia).

23. Pri relevantnej činnosti zákonodarcu nemožno napokon opomíňať ani rozmer práva Európskej únie. Príloha č. 3 k Trestnému zákonu obsahuje zoznam preberaných právne záväzných aktov Európskej únie. Medzi nimi sa nachádza aj rámcové rozhodnutie Rady 2004/757/SVV z 25. októbra 2004, ktorým sa stanovujú minimálne ustanovenia o znakoch skutkových podstát trestných činov a trestov v oblasti nezákonného obchodu s drogami (Ú. v. EÚ L 335, 11. november 2004). Rámcové rozhodnutie hneď vo svojom úvode zdôrazňuje, že nezákonný obchod s drogami predstavuje hrozbu pre zdravie, bezpečnosť a kvalitu života občanov Európskej únie, ako aj pre legálne hospodárstvo, stabilitu a bezpečnosť členských štátov, k čomu dopĺňa nasledujúce východiská: „(3) Je nevyhnutné prijať minimálne pravidlá týkajúce sa znakov skutkových podstát trestných činov nezákonného obchodu s drogami a prekurzormi, ktoré umožnia spoločný prístup k boju proti tomuto obchodu na úrovni únie.

(4) V súlade so zásadou subsidiarity by sa činnosť Európskej únie mala zamerať na najzávažnejšie druhy drogových trestných činov. Vylúčenie z rozsahu pôsobnosti tohto rámcového rozhodnutia určitých typov správania vo vzťahu k osobnej spotrebe nepredstavuje usmernenie Rady o tom, ako by mali členské štáty upraviť tieto ostatné prípady vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch.

(5) Tresty upravené členskými štátmi by mali byť účinné, primerané a odradzujúce a mali by zahŕňať odňatie slobody. Pri určovaní výšky trestov treba vziať do úvahy skutkové okolnosti, ako napríklad množstvo a druh drogy, s ktorou sa obchodovalo, a skutočnosť, či bol skutok spáchaný v rámci zločineckej organizácie.“

24. V zmysle čl. 2 ods. 1 rámcového rozhodnutia má každý členský štát prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí trestnosť týchto úmyselných skutkov, pokiaľ nie sú povolené: (a) výroba, zhotovenie, získavanie, príprava, ponuka, ponuka na predaj, distribúcia, predaj, dodanie za akýchkoľvek podmienok, sprostredkovanie, odoslanie, odoslanie tranzitom, preprava, dovoz

alebo vývoz drog; (b) pestovanie ópiového maku, kra koky a rastliny konope; (c) prechovávanie alebo nákup drog s úmyslom vykonávať niektorú z činností uvedených pod písmenom a); (d) výroba, preprava alebo distribúcia prekursorov s vedomím, že sa použijú pri nezákonnej výrobe alebo na nezákonnú výrobu alebo zhotovenie drog. Skutky uvedené v odseku 1 nespádajú do rozsahu pôsobnosti rámcového rozhodnutia v prípade, ak sa ich páchatelia dopustia výlučne pre svoju osobnú spotrebu v zmysle vnútroštátneho práva.

25. Článok 4 rámcového rozhodnutia sa zaoberá problematikou trestov. Každý členský štát má prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené okrem iného aj v článku 2 ukladali účinné, primerané a odradzujúce tresty a aby sa za trestné činy vymedzené v článku 2 ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 1 až 3 roky odňatia slobody. Za trestné činy vymedzené v článku 2 ods. 1 písm. a), b) a c) je povinnosťou členského štátu zabezpečiť, aby sa ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 5 až 10 rokov odňatia slobody v každom z týchto prípadov: (a) skutok sa týka veľkého množstva drog; (b) skutok sa týka drog, ktoré najväčšie poškodzujú zdravie alebo viedli k závažnému poškodeniu zdravia viacerých osôb. Každý členský štát má ďalej prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v odseku 2 ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 10 rokov odňatia slobody, ak bol trestný čin spáchaný v rámci zločineckej organizácie, ako je definovaná v jednotnej akcii 98/733/SVV z 21. decembra 1998, ktorou sa stanovuje, že účasť v zločineckej organizácii je v členských štátoch Európskej únie trestným činom (5). Každý členský štát tiež má prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v článku 2 ods. 1 písm. d) ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 5 až 10 rokov odňatia slobody, ak bol trestný čin spáchaný v rámci zločineckej organizácie, ako je definovaná v jednotnej akcii 98/733/SVV, a prekursori sú určené na použitie pri výrobe alebo zhotovení drog alebo na výrobu alebo zhotovenie drog za okolností uvedených v odseku 2 písm. a) alebo b).

26. K článku 4 ods. 2 písm. a) rámcového rozhodnutia v spojení s čl. 2 ods. 1 písm. c) sa viaže rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (prvá komora) z 11. júna 2020 (vec C-634/18, *Prokuratura Rejonowa w Słupsku v. JJ*). Tieto články, ako aj články 20, 21 a 49 charty sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia tomu, aby členský štát považoval za trestný čin držbu značného množstva omamných alebo psychotropných látok tak pre osobnú spotrebu, ako aj na účely nezákonného obchodovania s drogami, pričom výklad pojmu „značné množstvo omamných alebo psychotropných látok“ ponecháva na posúdenie vnútroštátnym súdom v každom jednotlivom prípade, pokiaľ je tento výklad rozumne predvídateľný. Súdny dvor tiež uviedol, že na jednej strane toto rámcové rozhodnutie nijako nedefinuje pojem „veľké množstvo drog“ v zmysle jeho čl. 4 ods. 2 písm. a), avšak na druhej strane je rámcové rozhodnutie len nástrojom minimálnej harmonizácie. V dôsledku toho členské štáty disponujú širokou mierou voľnej úvahy, pokiaľ ide o vykonanie uvedeného pojmu v ich vnútroštátnom práve.

III.2. Prejudicialita napádaného ustanovenia v konkrétnej veci:

27. Ústavný súd sa v nadväznosti na relevantnú činnosť zákonodarcu musí zaoberať otázkou, či je napádané ustanovenie pre rozhodovanie v konkrétnej veci prejednávanej všeobecným súdom naďalej uplatniteľné, resp. aplikovateľné. Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje

ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, v zmysle čl. 144 ods. 2 ústavy konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný. Podľa § 74 písm. d) zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou, s ktorou vyslovila súhlas národná rada a ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, môže podať súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou.

28. Aktuálne uplatňovaná judikatúra ústavného súdu o podstate ústavnej (čl. 144 ods. 2 ústavy) i zákonnej [§ 74 písm. d) zákona o ústavnom súde] podmienky vzniku aktívnej legitímácie všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy je predovšetkým podmienená spojitosťou s konaním pred všeobecným súdom vyjadrenou tak, že podaniu návrhu musí predchádzať rozhodovacia činnosť takého súdu, pričom v rámci tejto rozhodovacej činnosti ako zákonom upraveného postupu je potrebné vyložiť a aplikovať všeobecne záväzný právny predpis (jeho ustanovenie), ktorého nesúlad s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, mieni všeobecný súd uplatniť pred ústavným súdom. Súvisiacou, avšak nevyhnutnou podmienkou vzniku aktívnej legitímácie všeobecného súdu na podanie návrhu podľa čl. 125 ods. 1 ústavy je spôsobilosť derogáčného nálezu ústavného súdu, ktorý je navrhovaný všeobecným súdom v petite jeho návrhu, viesť k odlišnému záveru v posudzovanej problematike pred všeobecným súdom v porovnaní s takým rozhodnutím, ktoré by bolo výsledkom aplikácie právnej normy navrhutej na derogáciu (PL. ÚS 11/2024, 20. bod).

29. Všeobecný súd je teda aktívne legitimovaný len na taký návrh derogáčného nálezu, ktorý má potenciál ovplyvniť rozhodnutie všeobecného súdu v konkrétnom ním prerušenom konaní; predpokladom je tzv. prejudicialita napadnutých ustanovení v konaní všeobecného súdu. Pri nesplnení uvedenej podmienky sa návrh všeobecného súdu dostáva do pozície akademickej polemiky a rozhodnutie o ňom by nedokázalo naplniť funkčnú podstatu návrhového oprávnenia všeobecného súdu, ktorou je účinná pomoc ústavného súdu všeobecnému súdu prostredníctvom vyriešenia prejudícia ústavnoprávnej povahy spadajúceho do výlučnej právomoci ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy (m. m. PL. ÚS 1/2018). Prejudicialita chýba, ak je zjavné, že aplikácia napadnutého ustanovenia v konaní všeobecného súdu neprichádza do úvahy (napríklad PL. ÚS 4/2022, 9. bod).

30. Ústava v čl. 50 ods. 6 prikazuje posúdiť trestnosť činu a uložiť trest podľa neskoršieho (neskôr účinného) zákona, ak je pre páchatel'a priaznivejší než zákon účinný v čase spáchania činu, a to bezvýnimčne. Horná hranica trestnej sadzby napádaného ustanovenia a novelizovaného ustanovenia (§ 173 ods. 3 Trestného zákona účinného od 6. augusta 2024) je zhodná, t. j. pätnásť rokov. Naopak, dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody je v absolútnej hodnote odlišná a pre páchatel'a priaznivejšia, lebo na rozdiel od návrhom napádaného ustanovenia má podobu siedmich rokov. Preto sa na posúdenie trestnosti činu a ukládanie trestu použije Trestný zákon v súčasne účinnom znení.

31. Dôvodom na zastavenie konania podľa § 87 zákona o ústavnom súde je strata platnosti napadnutého právneho predpisu (resp. zrušenie jeho napadnutej časti), ale len v prípade, ak bude

novelizované znenie napadnutej časti právneho predpisu ku dňu rozhodovania ústavného súdu zásadne zmenené po kvalitatívnej stránke a podstatne odlišné od normatívneho textu, ktorý navrhovateľ napadol návrhom na začatie konania o súlade právnych predpisov. Opačná situácia je v prípade, ak novelizáciou dôjde iba k určitej modifikácii napadnutej právnej úpravy, ktorá zásadnejšie nemení jej podstatu a charakter, pričom jadro dôvodov, ktoré viedli navrhovateľa k pochybnostiam o súlade napadnutého právneho predpisu, ostáva zachované a naďalej aktuálne.

32. Podstatou navrhovateľovej argumentácie je neprimeranosť trestnej sadzby (sankcie), ktorú v čase podania návrhu všeobecný súd musel konkrétne označiť v zmysle jej vymedzenia v osobitnej časti trestného zákona a urobil tak vyjadrením jej dolnej a hornej hranice. Horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody návrhom napádaného ustanovenia je identická s hornou hranicou trestnej sadzby uvedenej v novelizovanom znení § 173 ods. 3 Trestného zákona. Pokiaľ ide o dolnú hranicu, táto sa zmenila tak, že sa znížila z 10 rokov na 7 rokov. Ústavný súd tak stál pred úlohou posúdiť, aký dopad mala predmetná kvalitatívna zmena trestnej sadzby ako celku na záver o jej prípadnej ústavne relevantnej odlišnosti od normatívneho textu návrhom napadnutej normy v takom zmysle, že by nebolo možné o návrhu úplne alebo v časti ďalej konať. Prekážku ďalšieho konania však neidentifikoval. Vychádzal pritom prednostne zo samotnej štruktúry hmotnoprávnej normy v trestnom práve, ktorú tvorí (*inter alia*) sankcia (ako taká) bez rozlíšenia jednotlivých normatívnych variantov jej určenia v trestnom zákone (relatívne určitá, absolútne určitá). Keďže po uskutočnení novelizácie trestného zákona naďalej „zostala v hre“ nezmenená horná hranica napadnutej sankcie, v okolnostiach prejednávanej veci sa tým naplnili ústavné predpoklady na posúdenie predmetnej časti trestnoprávnej normy v jej celistvosti. Tieto sú komplementárne podporené názorom ústavného súdu, že k zníženiu dolnej hranice trestnej sadzby príslušnej skutkovej podstaty z 10 rokov na 7 rokov rovnako nepredstavuje v prejednávanej veci taký zásadný kvalitatívny posun, že by sa tým významovo zmenila podstata predmetu prieskumu v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd tak nenašiel dôvod formálne rezignovať na ústavné posúdenie otázok vyvolaných návrhom na začatie konania.

32.1. Navyše, zastavenie konania v časti dolnej hranice trestnej sadzby novelizovaného ustanovenia by nevytváralo prekážku už rozhodnutej veci (*res iudicata*) a všeobecnému súdu by tak nebránilo podať návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, ktorý by smeroval voči aplikovateľnej dolnej hranici trestnej sadzby z kvalifikovanej skutkovej podstaty nachádzajúcej sa v novelizovanom znení § 173 ods. 3 Trestného zákona. Záujem na materiálnej ochrane ústavnosti v kombinácii s princípom racionality pri rozhodovaní ústavného súdu, ktorého súčasťou je aj nutnosť vyhýbať sa obdobe tzv. procesného ping-pongu (porovnaj I. ÚS 308/2022, 16. bod), rovnako vytvára ústavný predpoklad na záver, že sa v prejednávanej veci rovnako vyžaduje preskúmanie aj aplikovateľnej (novelizovanej) dolnej hranice trestnej sadzby. Jadro problému tak ústavný súd považuje za zachované. Z tohto dôvodu nebol daný dôvod na postup podľa § 87 zákona o ústavnom súde, t. j. ústavný súd za napadnuté ustanovenie považuje § 173 ods. 3 Trestného zákona v platnom a účinnom znení v časti „... na sedem až pätnásť rokov...“.

III.3. Všeobecné východiská meritórneho prieskumu napádaného ustanovenia s referenčnými normami:

33. Ústavný súd aj pri posudzovaní tejto veci vychádza v prvom rade zo svojej doterajšej judikatúry sformovanej vo viacerých rozhodnutiach týkajúcich sa trestnej politiky štátu. Táto je mu oporou pri spoločensky citlivých veciach, ktoré majú tendenciu polarizovať nielen politickú sféru, ale aj sféru právnickú či verejnú diskusiu *in genere*. Za takúto spoločensky citlivú vec sa nepochybne považuje aj problematika trestných sadzieb za drogové trestné činy spojených s dílerstvom drog. Používaním svojej ustálenej rozhodovacej činnosti sa ústavný súd snaží zachovať si neustrannosť a buduje si vlastnú inštitucionálnu legitimitu v čase ako vzácny kapitál, čím, samozrejme, neeliminuje judikatúrny vývoj, resp. eventúálny posun alebo korekciu, ak je odôvodnená vývojom spoločenských pomerov alebo podstatným prínosom nových argumentačných prvkov (tak ako pri nevyhnutnom vývoji judikatúry všeobecných súdov a nadnárodných súdov). Kládne preto dôraz na princíp právnej istoty, ktorá je vyjadrená v postuláte demokratického a právneho štátu. K tomuto princípu sa viackrát prihlásil vo svojej rozhodovacej činnosti s tým, že ho rešpektuje a je ním viazaný (II. ÚS 48/97, PL. ÚS 37/99, PL. ÚS 49/03, PL. ÚS 25/00, PL. ÚS 1/04, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 17/2014, PL. ÚS 7/2017). Prípadná bezdôvodná zmena rozhodovacej činnosti má tendenciu ničiť vybudovanú dôveru k súdu a posúva súd bližšie k politickému rozhodovaniu, na ktoré nie je ústavný súd ani inštitucionálne, ani kompetenčne vybavený (PL. ÚS 3/2024, 240. bod).

34. Článok 49 ústavy, podľa ktorého len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie v spojení s čl. 86 písm. a) ústavy, podľa ktorého do pôsobnosti národnej rady patrí uznávať sa na ústave, ústavných a ostatných zákonoch, zveruje zákonodarcovi právomoc vymedziť katalóg trestných činov a trestov za ich spáchanie. Pri úprave s tým súvisiacich otázok, akými sú ustanovenie druhov trestov, zásad a spôsobov ich ukladania, je zákonodarca limitovaný len ústavou a dohovorom stanoveným zákazom krutého, neľudského či ponižujúceho trestu a všeobecným ústavným princípom materiálneho právneho štátu zahŕňajúcim princípy, akými sú princíp zákonnosti, právnej istoty, princíp rešpektu k základným právam a slobodám, princíp zákazu svojvôle, princíp primeranosti, zákazu diskriminácie a pod. Zákonodarca v týchto medziach disponuje širokou mierou úvahy, čo sa týka určenia druhu trestov, ich výmery, zásad a spôsobov ich ukladania. Ústava ani medzinárodné pramene práva nepredpisujú zákonodarcovi ucelený koncept trestnej politiky. Je tak na úvahe zákonodarcu stanoviť mieru uplatnenia jednotlivých foriem ochrany spoločnosti prostriedkami trestného práva, t. j. rozhodnúť, aký dôraz položí na prvky represie, individuálnej prevencie či generálnej prevencie. Ani úvaha zákonodarcu však nie je bez obmedzení, a teda nesmie trpieť svojvôľou (PL. ÚS 106/2011).

35. Ústavný princíp zákazu svojvôle predstavuje kategorický imperatív zaväzujúci všetkých verejných činiteľov, t. j. všetky osoby, ktoré vykonávajú, resp. podieľajú sa na výkone verejnej moci. Za zneužitie právomoci nemožno chápať len výkon právomoci v rozpore s platným právom alebo nad rámec (*ultra vires*) zverenej pôsobnosti či nad rámec uváženia (diskrécie) poskytnutého právnymi normami, ale aj konanie a rozhodovanie verejného činiteľa v rozpore s ústavou chránenými hodnotami koncentrovane vyjadrenými prostredníctvom ústavných princípov, resp.

výkon právomoci v rozpore s jej účelom, a to zvlášť vtedy, ak je očividné, že ide o konanie v rozpore s verejným záujmom uprednostňujúce osobný záujem či skupinové záujmy (PL. ÚS 7/2017).

36. Ústavný súd tiež považuje za dôležité pripomenúť, že jeho úlohou nie je nahrádzať rozhodnutie zákonodarcu o katalógu trestných činov a katalógu trestov, ktoré sa za ustanovené trestné činy majú ukladať ani tieto katalógy nálehom modifikovať. V tejto polohe by sa ústavný súd dostával do konfliktu s povinnosťou zdržanlivosti a prinajmenšom nepriamo by sa štylizoval do úlohy tzv. pozitívneho zákonodarcu. Tým je výlučne národná rada (ktorá však práve preto nesie zodpovednosť za súlad vlastnej normotvornej úvahy s ústavou a dohovorom), prípadne za istých podmienok občania Slovenskej republiky (PL. ÚS 1/2021, 60. bod). Povinnosť zdržanlivosti sa prejavuje okrem iného aj v tom, že ústavný súd berie ohľad na prebiehajúci legislatívny proces iniciovaný relevantným predkladateľom, ktorý má potenciál skúmanú vec týkajúcu sa katalógu trestných činov a katalógu trestov výraznejšie modifikovať v prospech základných práv a slobôd (v preskúmvanej veci pozri časové súvislosti zachytené v 22. bode odôvodnenia).

37. Úvahy o tom, či určité závadné konania majú byť trestné alebo beztrestné (kriminalizácia alebo, naopak, dekriminalizácia konania), definovanie skutkových podstát deliktov (trestných činov, priestupkov) a ustanovenie druhu a výšky sankcie (intenzita trestnej a správnej represie) sú podmienené mnohými sociálnymi determinantmi, ktoré sa v priebehu historického vývoja menia. Nie je nič neobvyklé, ak konanie pôvodne beztrestné prehlási zákonodarca novou právnou úpravou za trestné (kriminalizácia konania) alebo je, naopak, pôvodne trestné konanie dekriminalizované. Nezriedka sa mení tiež zákonná kategorizácia deliktov – pôvodné trestné činy začnú byť novou úpravou kvalifikované ako priestupky či správne delikty alebo, naopak, pôvodné priestupky alebo správne delikty sa stanú trestnými činmi. Legislatívna úprava všetkých týchto otázok je vo výlučnej kompetencii zákonodarcu, ktorý sa riadi kriminologicko-politickými kritériami, napr. hľadiskom generálnej prevencie, početnosti výskytu deliktov v danej historickej dobe, intenzitou rizika deliktných konaní a z toho vyplývajúcim stupňom ohrozenia riadneho ľudského spolužitia („právneho mieru“), premenami v axiologickom nazeraní verejnosti na význam individuálnych a spoločenských hodnôt a právnych statkov poškodzovaných deliktným konaním páchatel'ov a pod. (pozri nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 14/09 z 25. októbra 2011). Ústavný súd Českej republiky tak rovnako vyslovil, že, rešpektujúc ústavný princíp del'by moci, nie je povolaný na to, aby posudzoval vhodnosť (účelnosť) jednotlivých druhov sankcií, zákonom stanovené sadzby sankcií (ich výšku), možnosť alternatívneho či kumulatívneho ukladania sankcií a pod. (PL. ÚS 3/2024, 356. bod).

38. Uvedené neznamená, že ústavný súd prejavuje v konaniach o súlade právnych predpisov týkajúcich sa Trestného zákona automaticky deferenciu. Možno pripomenúť, že už Ústavný súd Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky vyslovil nálezom sp. zn. Pl. ÚS 5/92 zo 4. septembra 1992 nesúlad časti vtedajšieho Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb.), konkrétne v časti vety § 260 ods. 1 uvedenej v zátvorke: „*Kto podporuje alebo propaguje hnutie, ktoré preukázateľne smeruje k potlačeniu práv a slobôd občanov alebo hlása národnosť, rasovú, triednu alebo náboženskú zášť (ako napríklad fašizmus alebo komunizmus), potresce sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.*“ Z časti uvedenej v zátvorke totiž jednoznačne nevyplývalo, že skutkové znaky uvedené v časti vety pred zátvorkou musia byť naplnené aj v prípadoch uvedených v zátvorke.

Federálny ústavný súd konštatoval, že v trestnom práve v dôsledku požiadaviek čl. 2 ods. 2 a čl. 4 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 Listiny základných práv a slobôd („*Iba zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno za jeho spáchanie uložiť.*“) nemožno pripustiť ustanovenia, ktoré v základných otázkach trestnej zodpovednosti pripúšťajú úplne protikladný výklad a tým celkom odlišné závery o tom, či konkrétne konanie je trestným činom alebo nie.

39. Prvé rozhodnutie súčasného ústavného súdu smerujúce voči obsahu Trestného zákona sa zrodilo v nadväznosti na nadobudnutie účinnosti tzv. veľkej novely ústavy (ústavný zákon č. 90/2001 Z. z.), ktorou ústavodarca okrem iného priznal ústavnému súdu oprávnenie pozastaviť účinnosť napadnutých predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak prijme návrh na konanie podľa čl. 125 ods. 1 a ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok. Uznesením sp. zn. PL. ÚS 1/02 z 10. januára 2002 ústavný súd pozastavil účinnosť § 102 a § 103 Trestného zákona (č. 140/1961 Zb.): „*Kto verejne hanobí republiku, Národnú radu Slovenskej republiky, vládu alebo Ústavný súd Slovenskej republiky, potresce sa odňatím slobody až na dva roky. Kto verejne hanobí prezidenta republiky pre výkon jeho právomoci alebo vôbec pre jeho činnosť v politickom živote, potresce sa odňatím slobody až na dva roky.*“ Ústavný súd napokon konanie zastavil, lebo Národná rada zákonom č. 421/2002 Z. z. dané ustanovenia z Trestného zákona vypustila.

40. Ústavný súd v ďalšom období postupne vyslovil nesúlad viacerých ustanovení Trestného zákona: (i) nálezom sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012 zasiahol do predstavy zákonodarcu o uplatňovaní asperačnej zásady predovšetkým z dôvodu odňatia práva páchatel'a na primeraný, individualizovaný trest; (ii) nálezom sp. zn. PL. ÚS 9/2013 z 10. septembra 2014 derogoval § 437 ods. 4, ktorým bolo upravené počítanie premlčania vo vzťahu k predchádzajúcej úprave, okrem iného aj pre rozhodovanie orgánov činných v trestnom konaní o spätnej pôsobnosti Trestného zákona vtedy, keď to bolo pre páchatel'a nepriaznivé; (iii) nálezom sp. zn. PL. ÚS 5/2017 z 9. januára 2019 týkajúcim sa nenávistných trestných činov pre nedodržanie podmienky zákonnosti z pohľadu obmedzenia ústavného práva na slobodu prejavu, ako aj z pohľadu určitosti trestného práva; (iv) nálezom sp. zn. PL. ÚS 1/2021 z 27. septembra 2023 vo veci trestu prepadnutia majetku z dôvodu porušenia princípu primeranosti trestov a práva vlastniť majetok; (v) nálezom sp. zn. PL. ÚS 3/2024 z 3. júla 2024 derogoval prechodné ustanovenia týkajúce sa trestu prepadnutia majetku, keď priaznivejšie pre páchatel'a mohlo byť vtedy aktuálne účinné znenie trestného zákona generované skorším nálezom a z rovnakých dôvodov aj prechodný § 438k ods. 5; a napokon (vi) nálezom sp. zn. PL. ÚS 18/2020 z 25. septembra 2024 odmietol koncepciu obligatórneho trestu zákazu činnosti na doživotie, a to pre chýbajúcu možnosť individualizácie trestu. Z tohto prehľadu je zrejmé, že aj rešpekt k diskrečnej právomoci zákonodarcu má svoje ústavné limity.

III.4. K namietanému nesúladu s princípom proporcionality a so zákazom svojvôle (čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy):

41. Podľa mestského súdu napádané ustanovenie nespĺňa test proporcionality, konkrétne jeho subtesty vhodnosti a nevyhnutnosti. Jeho negatívne dôsledky na obžalovaných, ich rodinu, blízkych, spoločnosť aj štátny rozpočet mnohonásobne presahujú pozitíva stelesnené v presadení domnelého verejného záujmu sledovaného právnou úpravou. Pri tvrdenom nesplnení testu

nevyhnutnosti poukazuje na úpravu v Českej republike, z ktorej vyvodzuje, že stanovený cieľ možno dosiahnuť aj menej drastickými zásahmi do základných práv. Už len z tohto dôvodu považuje výmeru napádanej trestnej sadzby za úplne neprimeranú a protiústavnú. Ústavne konformný výklad napádaného ustanovenia podľa mestského súdu nie je možný, lebo inštitút mimoriadneho zníženia trestu v zmysle § 39 Trestného zákona má byť uplatňovaný len výnimočne. Podstatu tejto časti argumentácie vystihuje právny názor mestského súdu, že napádané ustanovenie neumožňuje náležitú individualizáciu trestu v situácii, v ktorej je hroziaci trest v tak zjavnom nepomere so spoločenskou nebezpečnosťou. Mestský súd tiež odkazuje na vec sp. zn. PL. ÚS 1/2004: „... každý zákon by mal spĺňať požiadavky, ktoré sú vo všeobecnosti kladené na akúkoľvek zákonnú úpravu v právnom štáte a ktoré možno odvodiť od článku 1 ods. 1 Ústavy. S uplatňovaním princípu právnej istoty v právnom štáte sa spája požiadavka všeobecnosti, platnosti, trvácnosti, stability, racionálnosti a spravodlivého obsahu právnych noriem, medzi ústavne princípy vlastné právnomu štátu patrí aj zákaz svojvôle v činnosti štátnych orgánov, ako aj zásada primeranosti, resp. proporcionality.“

42. Pri skúmaní ústavnej súladnosti obmedzovaní základných práv a slobôd ústavný súd tradične zdôrazňuje nevyhnutnú proporcionality. V tomto smere musí existovať primeranosť, t. j. proporcionality medzi sledovaným cieľom a použitými prostriedkami obmedzenia základného práva alebo slobody (PL. ÚS 3/00). Niet pochýb o tom, že požiadavka primeranosti sa vzťahuje aj na trestanie, čo bolo známe už v staroveku v zmysle zásady „*lex talionis*“. Prirodzene, jej aplikačné uchopenie podliehalo historickému vývoju a spoločenským predstavám o spravodlivosti. Keďže preambula ústavy spomína cyrilo-metodské duchovné dedičstvo, pripomenúť možno Súdný zákonník pre ľud, teda najvýznamnejšie cyrilometodské juridikum [k terminológii pozri GÁBRIŠ, T., JÁGER, R. Opätovne k Súdnemu zákonníku pre ľud (Zakon sudnyj ljudem): k možnostiam rekonštrukcie archaického práva na Veľkej Morave. In: Právněhistorické studie, č. 46/1, 2016, s. 20] a jeho 29. článok: „*Kto zajme slobodného človeka a predá ho alebo zotročí, nech je zotročený aj sám, keďže i on slobodného zotročil, nech sám zakúsi otroctvo.*“ Z množstva relevantných historických dokumentov formujúcich právne myslenie možno ďalej odkázať napríklad na anglickú Magna Carta Libertatum z roku 1215 a časť z jej dvadsiatej kapitoly („*Za nepatrný delikt môže byť slobodný muž potrestaný iba podľa stupňa jeho závažnosti, a za vážny delikt obdobne, no nie tak prísne, aby bol zbavený zdroja svojej obživy.*“) alebo na VIII. článok z francúzskej Deklarácie práv človeka a občana z roku 1789 („*Zákon môže stanoviť iba tresty, ktoré sú úplne a zjavne nevyhnutné a nikto nesmie byť potrestaný inak ako podľa zákona, ktorý bol prijatý a vyhlásený pred spáchaním trestného činu a ktorý bol zákonne uplatnený.*“).

43. Pochopenie, že trestanie musí byť primerané, je v kontexte historického vývoja logicky rozšírené aj v súčasnosti. Podľa judikatúry Súdného dvora platí, že represívne opatrenia, ktoré umožňuje vnútroštátna právna úprava, nemôžu ísť nad rámec toho, čo je primerané a potrebné na uskutočnenie legitímnych cieľov sledovaných touto právnou úpravou. Prísnosť sankcií musí byť primeraná závažnosti porušení, ktoré postihujú, a to najmä zabezpečením skutočne odstrašujúceho účinku, pričom nesmú ísť nad rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie uvedeného cieľa (C-77/20, body 37 až 38, a C-231/20, bod 45). Vo veci C-655/21 vyslovil, že čl. 49 ods. 3 charty sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu právnomu ustanoveniu, ktoré v prípade používania ochrannej známky v obchodnom styku bez súhlasu majiteľa výlučného práva, ak k tomuto

používaniu došlo opakovane alebo ak malo závažné škodlivé následky, stanovuje minimálny trest odňatia slobody na päť rokov.

44. Napriek pochopeniu, že trestanie musí byť primerané, nemôže ústavný súd strácať so zreteľa ani celospoločenský záujem na znížení dopytu po drogách, závislosti od drog a napokon ani zdravotné a sociálne riziká súvisiace s drogami. Ako uvádza Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2025 s výhľadom do roku 2030 (schválená uznesením vlády č. 619/2021 z 27. októbra 2021), viac ako tretina organizovaných zločineckých skupín pôsobiacich v Európskej únii je zapojená do výroby a distribúcie drog alebo obchodovania s nimi. Drogová závislosť spôsobila v roku 2019 v Európskej únii viac ako 8 000 úmrtí v dôsledku predávkovania. Väčšina obchodovania s drogami sa uskutočňuje cezhranične, pričom veľká časť zisku sa infiltruje do legálneho hospodárstva. Zisky organizovaných zločineckých skupín v Európskej únii sa odhadujú na 110 miliárd eur ročne (pozri rokovania.gov.sk/RVL/Material/26538/1, s. 24). S drogami je spojená aj sekundárna trestná činnosť, t. j. trestná činnosť páchaná na účel získania drog alebo prostriedkov na drogy zahŕňajúca krádeže, lúpeže, násilnú trestnú činnosť a pod. Jedným z najzávažnejších problémov je v tejto súvislosti legalizácia príjmov z trestnej činnosti a korupcia (Správa o stave a vývoji drogovej scény na území Slovenskej republiky za rok 2022, pozri minv.sk/?drogova-scena-na-uzemi-slovenskej-republiky, s. 5). Ústavný súd uvedené zvyrazňuje preto, lebo je vo všeobecnosti pochopiteľné a legitímne, ak sa zákonodarca snaží na riziká súvisiace s drogami reagovať aj nástrojmi trestného práva.

45. Možno si všimnúť, že vyvažovanie (hľadanie spravodlivej rovnováhy) medzi nastavením nástrojov trestného práva na jednej strane a potrebou ich primeranosti na strane druhej je predmetom rozhodovacej činnosti aj iných ústavných súdov. Prominentným príkladom je rozsudok Ústavného súdu Talianskej republiky č. 40/2019, v ktorom vyhlásil za protiústavnú dolnú hranicu trestnej sadzby osem rokov odňatia slobody v prípade trestného činu obchodovania s tvrdými drogami podľa čl. 73 ods. 1 legislatívneho nariadenia č. 309/1990 [*testo unico stupefacenti* (ďalej len „TUS“)]. Návrh podal Odvolací súd v Terste. Odsúdený bol zadržaný so 100 gramami kokaínu v balíku pochádzajúcom z Argentíny. Prvostupňový súd dospel k záveru, že droga bola určená na ďalšiu distribúciu, a vylúčil vzhľadom na množstvo drogy a ďalšie okolnosti (zámorský obchod, objednaná už aj ďalšia dodávka kokaínu) aplikáciu privilegovanej skutkovej podstaty podľa čl. 73 ods. 5 TUS s trestnou sadzbou šesť mesiacov až 4 roky. Znenie čl. 73 ods. 1 TUS účinné v čase rozhodovania trestných súdov ukladalo za obchodovanie s tvrdými drogami trestnú sadzbu 8 až 20 rokov odňatia slobody. Prvostupňový súd uložil trest znížený na štyri roky odňatia slobody a peňažný trest 14 000 eur v dôsledku všeobecných poľahčujúcich okolností a toho, že obžalovaný súhlasil so zrýchleným konaním. Odvolací súd sa stotožnil s prvostupňovou kvalifikáciou skutku, ale trestná sadzba sa mu zdala neprimeraná, a tak konanie prerušil a obrátil sa na ústavný súd. Ten považoval napadnutú dolnú hranicu trestnej sadzby za nesúladnú s princípmi rovnosti, proporcionality a s požiadavkou výchovného pôsobenia trestu (čl. 3 a 27 Ústavy Talianskej republiky): «... *Zásady stanovené v článkoch 3 a 27 talianskej ústavy „vyžadujú, aby sa odňatie slobody a utrpenie spôsobené ľudskej osobe obmedzilo na minimálny nevyhnutný rozsah a vždy s cieľom podporiť cestu osoby k náprave, odškodneniu, zmiereniu a opätovnému začleneniu do spoločnosti“ (rozsudok č. 179 z roku 2017) s cieľom „postupného*

harmonického opätovného začlenenia osoby do spoločnosti, ktoré predstavuje podstatu prevýchovného účelu trestu“ (naposledy rozsudok č. 149 z roku 2018). Dosiachnutiu tohto náročného cieľa stanoveného ústavnými princípmi bráni uloženie trestu, ktorý objektívne nie je primeraný závažnosti skutku, preto je subjektívne vnímaný ako nespravodlivý a zbytočne ťaživý, a ktorý je teda predurčený na to, aby nedosiahol prevýchovný účel, ku ktorému musí obligatórne smerovať.» (pozri cortecostituzionale.it/actionSchedaPronuncia.do?anno=2019&numero=40, bod 5.2).

46. Odlišným príkladom je uznesenie nemeckého Spolkového ústavného súdu z 9. marca 1994 (BVerfGE 90, 145 ff., dostupné na [bverfg.de/e/ls19940309-2bvl004392](https://www.bverfg.de/e/ls19940309-2bvl004392)) týkajúce sa namietaného rozporu trestnosti narábania s produktmi konope s viacerými ústavnými princípmi, v ktorom právna úprava v teste ústavnosti obstála. Podstatou námietok nebola výška trestnej sadzby, ale samotná trestnosť. Podľa Spolkového ústavného súdu „*v oblasti štátneho trestania vyplýva zo zásady zavinenia, ktorá nachádza svoj základ v článku 1 ods. 1 základného zákona (porovnaj BVerfGE 45, 187 <228>), a zo zásady proporcionality, ktorú treba odvodiť zo zásady právneho štátu a práva na slobodu, že závažnosť trestného činu a zavinenie páchatel'a musia byť v spravodlivom pomere k trestu. Hrozba trestu nesmie byť čo do druhu a stupňa úplne neprimeraná k trestnému činu. Skutková podstata trestného činu a právny následok musia byť primerane koordinované (porovnaj BVerfGE 54, 100 <108>; ustálená judikatúra)“ (bod 123). (...) *Súčasným zákonom o omamných látkach, rovnako ako jeho predchodcami, zákonodarca sleduje cieľ ochrany zdravia ľudí, jednotlivcov i celej populácie, pred nebezpečenstvom, ktoré predstavujú omamné látky, a ochrany obyvateľstva, najmä mládeže, pred závislosťou od omamných látok“.* (bod 125). Z odôvodnenia uznesenia je ďalej vhodné poukázať na časti nachádzajúce sa v bodoch 150 a 155: „*Zákonná koncepcia spočíva v tom, aby sa celé nakladanie s konopnými produktmi s výnimkou samotnej konzumácie podrobilo komplexnej štátnej kontrole z dôvodu nebezpečenstiev vyplývajúcich z drogy a obchodovania s ňou pre jednotlivca a širokú verejnosť a aby sa v záujme zabezpečenia tejto kontroly neoprávnené nakladanie s konopnými produktmi bez výnimky trestalo. S týmto obsahom sú trestnoprávne ustanovenia zákona o omamných látkach vhodné na obmedzenie šírenia drogy v spoločnosti, a tým aj na zníženie nebezpečenstva, ktoré z nej vo všeobecnosti vychádza. Trestnoprávne ustanovenia sú teda vo všeobecnosti vhodné na podporu účelu zákona“* (bod 150). (...) „*V závislosti od vlastností a účinkov drogy, množstva v konkrétnom prípade, druhu trestného činu, ktorý sa v každom prípade posudzuje, a s prihliadnutím na ďalšie okolnosti relevantné z hľadiska nebezpečenstva môže nebezpečenstvo dosiahnuť takú nízku úroveň, že všeobecne preventívne hľadiská odôvodňujúce všeobecnú hrozbu trestného postihu strácajú váhu. Trest by potom mohol predstavovať neprimeranú, a teda protiústavnú sankciu vzhľadom na práva dotknutej osoby na slobodu a s prihliadnutím na individuálnu vinu páchatel'a a na nej založené špeciálne preventívne ciele trestnej politiky.“* (bod 155).*

47. Zásah ústavného súdu do regulačnej autonómie zákonodarcu v oblasti drogovej trestnej činnosti tak nie je ani z komparatívneho hľadiska nevídaný, pričom v talianskom prípade sa týkal dolnej hranice trestnej sadzby. Zároveň platí, že posúdenie konkrétnych otázok rôznymi ústavnými súdmi nemusí nutne viesť k totožnému výsledku (k príkladu z inej než drogovej oblasti, keď rôzne ústavné súdy dospeli pri prieskume k fundamentálne odlišným záverom, pozri rozhodnutie Ústavného súdu Bulharska č. 3/2018 z 27. júla 2018 a porovnaj ho s prístupom Ústavného súdu Lotyšska vo veci

č. 2020-39-02 zo 4. júna 2021 a Ústavného súdu Litvy č. 18/2023 zo 14. marca 2024). Kľúčovou je konzistentná aplikácia testu proporcionality, ktorý je konkrétnym ústavným súdom dlhodobo používaný. Zákonodarcovi tak nie je stanovený limit v jeho normotvornej činnosti preto, že tak rozhodol zahraničný ústavný súd, ale preto, že k tomu viedla metóda vykryštalizovaná v rozhodovacej činnosti domáceho ústavného súdu.

48. Test proporcionality uskutočňovaný v rámci ústavného prieskumu právnej úpravy napadnutej v konaní o súlade právnych predpisov je klasicky založený na troch po sebe nasledujúcich krokoch. Prvým krokom je test existencie ústavou nevyhlúčeného a dostatočne dôležitého cieľa (*test of legitimate aim/effect*) a tiež test racionálnej väzby medzi napadnutou právnou úpravou a ňou sledovaným cieľom [účelom (*conduciveness*)], teda hľadisko vhodnosti (*Geeignetheit*). Druhým krokom je zisťovanie kritéria nevyhnutnosti, resp. potrebnosti či použitia najmenej drastických, resp. šetrnejších prostriedkov (*Erforderlichkeit, test of necessity, test of subsidiarity, least intrusiveness*) na dosiahnutie cieľa sledovaného napadnutou právnou úpravou. Napokon tretím krokom je hľadisko proporcionality v užšom zmysle slova (*Angemessenheit, test of proportionality in the strict sense, proportionate effect; not overly onerous*), ktorého obsah tvorí porovnanie miery zásahov do ústavou chránených hodnôt vyvolané uplatnením napadnutej právnej úpravy (pozri PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 18/2014, PL. ÚS 14/2021, m. m. PL. ÚS 19/09, m. m. PL. ÚS 23/06).“

49. Aplikácia proporcionality na trestný kódex však má svoje špecifiká. Ústavný súd štandardne zvyrazňuje, že v rámci druhého kroku (štádia) testu proporcionality treba posúdiť, či príslušné legislatívne opatrenie spôsobujúce obmedzenie ústavou garantovaných práv bolo v okolnostiach posudzovanej veci naozaj nevyhnutné, teda či na dosiahnutie legitímneho cieľa nebol k dispozícii aj menej obmedzujúci, resp. menej invazívny či šetrnejší právny prostriedok (PL. ÚS 20/2014 alebo PL. ÚS 50/2015). Pri koncipovaní nástrojov, prostredníctvom ktorých zákonodarca do trestných kódexov premieta princíp, že zločin sa nesmie vyplácať, však ústavný súd uznáva širokú mieru úvahy. Ako totiž uviedol vo veci sp. zn. PL. ÚS 1/2021 (protiústavnosť obligatórneho trestu prepadnutia majetku), úlohou ústavného súdu nie je hľadať ten najmenej invazívny spôsob realizácie legitímnych cieľov verejného záujmu ani takýto spôsob ukladať zákonodarcovi ako jediný možný. Škála, v ktorej rozsahu možno princíp proporcionality považovať za zachovaný, je relatívne široká. Nesmie však ísť o spôsob, ktorý sa požiadavkám primeranosti celkom zjavne vymyká, resp. z ktorého vyplýva, že zákonodarca tieto požiadavky v konkrétnom právnom kontexte považuje za bezpredmetné.

50. Ústavný súd sa nestotožňuje s názorom mestského súdu, že protiústavnosť trestnej sadzby môže byť automaticky založená s poukázaním na trestnú sadzbu zvolenú zahraničným zákonodarcom, ktorá má dokazovať nesplnenie subtestu nevyhnutnosti. Na s. 8 návrhu na začatie konania uvádza: „(...) Slovenská republika nemá totiž o nič vážnejší problém s drogovou činnosťou ako Česká republika. Ak česká úprava s výrazne nižším trestom nevedie k zmareniu cieľov drogovej trestnej politiky, je to per se dôkazom, že stanovený cieľ možno dosiahnuť aj menej drastickými, drakonickými, šetrnejšími zásahmi do základných práv. Už len z tohto dôvodu sa výmera predmetnej trestnej sadzby ustanovená v Trestnom zákone Slovenskej republiky javí úplne ako neprimeraná a protiústavná.“ Prejavuje sa tu v prvom rade problém tzv. komparatívneho cherry-pickingu vystihnutého v slovách sudcu Richarda Posnera: „Pokiaľ je možné voľne

odkazovať na zahraničné právne poriadky, akémukoľvek sudcovi s úmyslom nájsť podporný odkaz stačí len to, aby sa do problematiky zahrabal hlbšie – a nájde ho.“ (pozri JACKSON, V. C. *Constitutional Engagement in a Transnational Era*. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 26). Ústavný súd neodmieta možnú užitočnosť poznatkov o zahraničných právnych úpravách (na ktoré pre názornosť napokon sám v tomto náleze poukazuje), no stanovenie trestnej sadzby iným členským štátom Európskej únie nemôže predstavovať ústavnú bariéru domácemu normotvorcovi. Takto konštruovaný argument má totiž potenciál dokonca úplne vyradiť skutkové podstaty trestných činov z katalógu obsiahnutého v Trestnom zákone, lebo by postačovalo identifikovať hoci aj jediného zahraničného normotvorcu, ktorý určité závadné konanie dekriminalizoval, a zo stavu v danom štáte simplicisticky odvodiť, že korelácia znamená kauzalitu.

51. Namiesto komparatívneho *cherry-pickingu* ústavný súd tradične zohľadňuje výklad dohovoru uskutočňovaný prostredníctvom rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, z ktorých môže aj vďaka doktríne dohovoru ako žijúceho nástroja vyplývať tiež zákaz kriminalizácie určitého konania (Dudgeon proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 7525/76, rozsudok z 22. 10. 1981; Norris proti Írsku, sťažnosť č. 10581/83, rozsudok z 26. 10. 1988; Modinos proti Cypru, sťažnosť č. 15070/89, rozsudok z 22. 4. 1993) alebo, naopak, povinnosť kriminalizácie, a to napríklad domáceho psychického násillia (pozri Volodina proti Rusku, sťažnosť č. 41261/17, rozsudok z 9. 7. 2017; Volodina proti Rusku č. 2, sťažnosť č. 40419/19, rozsudok zo 14. 9. 2021; Tunikova a ďalší proti Rusku, sťažnosti č. 55974/16, 53118/17, 27484/18, 28011/19, rozsudok zo 14. 12. 2021; k podrobnostiam napríklad HEDLUND, N.: *The ECHR and the Positive Obligation to Criminalise Domestic Psychological Violence*. In: *Human Rights Law Review*, roč. 24, č. 3, 2024). Pod vplyvom vývoja spoločenských pomerov alebo vedeckých poznatkov sa môže aj niekdajší primeraný trest stať neprimeraným.

52. Nie je vylúčené, že ústavné limity proporcionality môže zákonodarca prekročiť aj svojvoľným stanovením trestnej sadzby, pri ktorej bude racionálny základ absentovať, resp. bude ťažko obhájiteľný systematickým prístupom. Ústavný súd už pomenoval štyri konkrétne limity v oblasti trestného zákonodarca a menoval medzi nimi popri (i) svojvôli aj (ii) zákaz mučenia, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania a trestania a (iii) primeranosť trestov hodnotenú ako racionálny vzťah medzi činom (stupňom viny) a trestom. Bez prekročenia týchto limitov patrí stanovenie systému trestných sankcií, podmienok ich ukladania a výkonu či stanovenie hraníc trestných sadziieb do právomoci zákonodarcu (PL. ÚS 3/2024, 353. bod). Pri svojvôli ako ústavnom limite musí ústavný súd vychádzať predovšetkým z povahy chráneného záujmu (nie však automaticky z jeho formálneho zaradenia v určitej hlave nachádzajúcej sa v osobitnej časti Trestného zákona, lebo použitie legislatívnej techniky nemusí za každých okolností vyústiť do korektnej normotvorby) a tiež z prípadného pozitívneho záväzku štátu.

53. Trest je adekvátny a primeraný, ak je v konkrétnom prípade schopný splniť svoj účel. Trest odňatia slobody je v podmienkach Slovenskej republiky stanovený (až na niektoré výnimky) relatívne určitou trestnou sadzbou, ktorá má svoju spodnú a hornú hranicu. Tento prístup nie je samoúčelný a vo svojej podstate takto určené rozpätie trestnej sadzby vytvára efektívne predpolie na plné rozvinutie sudcovskej úvahy, ktorá by pri ukladaní trestu mala vychádzať zo základných zásad ukladania trestov (§ 33a a § 34 Trestného zákona) a zohľadňovať individuálne okolnosti každej prejednávanej veci. Logicko-právnu implikáciu sa ponúka záver, že čím väčšie

je rozpätie medzi spodnou a hornou hranicou trestnej sadzby pri konkrétnej skutkovej podstate, tým väčší priestor dostáva príslušný súd, aby osobitne zohľadnil prípadné špecifické okolnosti príslušnej trestnej veci a samotného páchatel'a a, zjednodušene povedané, „ušil trest na mieru“ (PL. ÚS 3/2024, 366. bod).

54. Ústavnej zásade primeranosti trestu ako zásahu do základných práv a slobôd teda slúži jeho individualizácia (PL. ÚS 18/2020, 23. bod). Jej naplnenie nie je len úlohou zákona, ale aj súdov, ktoré podľa čl. 50 ods. 1 ústavy rozhodujú o vine a treste, aj keď podľa zákona (čl. 49 ústavy) a pri viazanosti sudcu zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy). Možnosť individualizácie je imperatívom, ktorého dodržanie vyžaduje ústava od zákonodarcu vo všeobecnosti, pričom ústavne tolerovateľné nie je jeho iluzórne uplatnenie. Príkladom takéhoto iluzórneho uplatňovania by bolo minimálne, resp. nedostatočné rozpätie medzi spodnou a hornou hranicou trestnej sadzby. Na druhej strane je potrebné doplniť, že ústavný súd pristupuje v kontexte čl. 125 ods. 4 druhej vety ústavy a limitov vysvetlených vo veci sp. zn. PL. ÚS 8/2022 s kompetenčným rešpektom k tým častiam ústavnej normotvorby, pri ktorých ústavodarca z výnimočných dôvodov zakotvil odlišný model (čl. 107 štvrtá veta ústavy, ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov; jeho obligatórny mechanizmus ukladania sankcií ústavný súd potvrdzuje vo svojej rozhodovacej činnosti dlhodobo, naposledy napríklad vo veciach III. ÚS 119/2022, I. ÚS 30/2025 alebo IV. ÚS 124/2024). Kompetenčný rešpekt je odôvodnený nielen (i) stupňom právnej sily daného formálneho prameňa práva, ale tiež skutočnosťou, že (ii) absencia možnosti individualizácie smeruje voči verejným funkcionárom, a napokon aj (iii) priamym zapojením ústavného súdu do zvoleného sankčného mechanizmu. Ani ústavodarca totiž nie je oprávnený vylúčiť spod kontroly súdnej moci rozhodnutie týkajúce sa základných práv a slobôd, lebo tomu bráni čl. 12 ods. 1 druhá veta ústavy.

55. Ústavný súd, nadväzujúc na svoje doterajšie závery týkajúce sa posudzovania primeranosti trestov v konaní o súlade právnych predpisov, dospel k záveru, že v prejednávanej veci nemožno konštatovať, že by napadnutá právna úprava neumožňovala dostatočnú individualizáciu trestu či vytvárala neústavnú disproporciu medzi jednotlivými formami trestania (PL. ÚS 106/2011, s. 41). Nemožno súčasne ani konštatovať, že by malo ísť o obligatórne ukladanie absolútneho (maximálneho) určitého trestu popri súčasnom obligatórnom uložení trestu odňatia slobody (PL. ÚS 1/2021, bod 65.1, bod 76; PL. ÚS 18/2020, bod 23), ktoré by apriórne normatívne vylučovalo možnosť posúdiť primeranosť ukladaného trestu v individuálnych prípadoch. Rovnako je vo vzťahu k napadnutej právnej úprave naďalej aplikovateľný aj inštitút mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody (§ 39 a nasl. trestného zákona), ktorý za zákonom stanovených podmienok rovnako prispieva (síce za mimoriadnych okolností a v rozsahu zákonných limitov) k možnosti sudcovskou úvahou individualizovať trest. Výsledné znenie tak vytvára pre príslušný súd dostatočný priestor, aby osobitne zohľadnil špecifické okolnosti danej trestnej veci a samotného páchatel'a. Ústavná požiadavka individualizácie, ktorá slúži primeranosti trestu, tak je naplnená.

56. Na tomto mieste je súčasne nevyhnutné pripomenúť, že konanie pred ústavným súdom nemá byť pokračovaním zákonodarného procesu. Úlohou ústavného súdu nie je riadny zákonodarný proces nahradiť (PL. ÚS 1/2022, bod 210). Je mylný (a ľahko zneužiteľný) názor o ochrane základných práv prekračovaním právomocí akýmkoľvek orgánom, najmä ingerenciou do sféry výkonu iného druhu moci, pretože práve del'ba moci (rozhraničenie právomocí) je základom

fungovania štátu v demokracii ako štátu právneho (PL. ÚS 5/2024, 67. bod). Ústavný súd uznáva, že je legitímnym právom subjektov disponujúcich právom legislatívnej iniciatívy, aby sa usilovali o schválenie benevolentnejších trestných sadziieb za drogové trestné činy. Rovnako by vnímal ako legitímne snahy, ktoré by pochádzali od občanov v zmysle čl. 95 ods. 1 ústavy, i keď *de constitutione lata* je realistejšie očakávať zmenu prostredníctvom zákonodarného procesu v Národnej rade, ktorý vytvára priestor na náležitú deliberáciu a „obrusovanie hrán“ predloženého návrhu zákona (pozri PL. ÚS 18/2022, 37. bod). Zákon predstavuje výsledok práce širokého spektra zástupcov ľudu a odráža kompromisy, ktoré sú nezriedka zložité aj hrubé. Často aj skupiny poslancov presadzujúce záujmy príslušníkov určitých menšín dokážu konať tak, aby si od parlamentnej väčšiny dokázali získať ústupky, výmenou za potrebné hlasy. Je to ich ústavou priznaný vyjednávací nástroj (pozri *GORSUCH, N. A Republic, If You Can Keep It. New York: Crown Forum, 2019, s. 132 a 133*; pozri tiež schválenie už spomenutého zákona č. 105/2022 Z. z. hlasmi 72 zo 123 prítomných poslancov). Nie je však úlohou ústavného súdu, aby do týchto kompromisov zástupcov ľudu vstupoval cez vstúpanie svojej predstavy o optimálnej drogovej politike, ktorá by sa prejavovala okrem iného aj v normovaní konkrétnej spodnej či hornej hranice trestnej sadzby, a to za podmienky, že zákonodarca na ústavnú požiadavku individualizácie nerezignoval. Prejavuje sa tu rešpekt ústavného súdu k princípu suverenity ľudu (PL. ÚS 42/95, I. ÚS 76/97, PL. ÚS 19/98, I. ÚS 238/04, PL. ÚS 6/08, PL. ÚS 105/2011), resp. princípu demokracie (I. ÚS 76/97, I. ÚS 60/97).

57. Keďže trestné činy spojené s drogami majú byť vo všeobecnosti považované za tie najzávažnejšie v rámci trestnoprávneho spektra, vzhľadom k ich povahe a ničivým účinkom, ktoré majú na celú spoločnosť (pozri *Loukili proti Holandsku*, sťažnosť č. 57766/19, 49. bod; *Unuane proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 80343/17, 87. bod), ústavný súd nepovažuje normovanie spodnej hranice siedmich rokov v § 173 ods. 3 Trestného zákona za svojvoľné, berúc do úvahy aj pripomenutie vlády ako vedľajšieho účastníka konania, že dané ustanovenie sa v aplikačnej praxi využíva okrem iného aj v prípadoch organizovaných skupín obchodujúcich s inými drogami ako marihuanou. Ústavný súd súčasne nevidí dôvod ani na spochybnenie hornej hranice trestnej sadzby, pričom aj samotný navrhovateľ sústredil svoju argumentáciu práve na dolnú hranicu (v čase, keď bola dolná hranica ešte na úrovni desiatich rokov) a konkrétnejšie výhrady voči primeranosti hornej hranice neboli v návrhu na začatie konania identifikované.

III.5. K namietanému nesúladu s ústavným princípom rovnosti ľudí v dôstojnosti a právach (čl. 12 ods. 1 ústavy):

58. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila i na názore, že čl. 12 ods. 1 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu. Ide o všeobecné pravidlo rovnosti, ktoré slúži na generálnu ochranu pred diskrimináciou a vo svojej podstate vyjadruje rovnosť všetkých subjektov práva pred zákonom, pričom v tomto zmysle je adresované všetkým orgánom verejnej moci, ktoré musia vo vzťahu k všetkým subjektom práva, ich základným právam a slobodám z hľadiska ich uskutočňovania a uplatňovania pristupovať rovnako bez ohľadu na okolnosti predpokladané čl. 12 ods. 2 ústavy [pohlavie, rasu, farbu pleti... (m. m. PL. ÚS 16/08)]. Z čl. 12 ods. 2 ústavy vyplýva subjektívne právo každého, aby nebol diskriminovaný z dôvodov v tomto ustanovení vymenovaných (III. ÚS 39/01, II. ÚS 5/03). Vychádzajúc z modelu materiálneho chápania rovnosti,

ústavný súd už zdôraznil, že nie je dôležité, aké rozdiely medzi ľuďmi existujú, pretože ľudia majú rovnakú hodnotu, a preto zasluhujú rovnakú starostlivosť a rešpekt (čl. 12 ods. 1 ústavy). Vyplýva to zo všeobecných hodnôt ľudskej dôstojnosti, autonómnosti a rovnakej ceny každého individua, ktoré tvoria základ pre zákaz nespravodlivej diskriminácie ľudských bytostí bez ohľadu na ich postavenie v spoločnosti (PL. ÚS 8/04, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022).

59. Za diskriminačnú úpravu, resp. úpravu porušujúcu ústavnú požiadavku rovnosti v právach v zmysle čl. 12 ods. 1 ústavy možno považovať takú právnu úpravu, ktorá rovnaké alebo analogické/porovnateľné situácie rieši odchylným spôsobom, pričom takýto postup zákonodarca nemôže rozumne odôvodniť legitímnym cieľom a tým, že tento cieľ sa musí dosahovať práve zvoleným legislatívnym riešením (PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 10/2022). Tento základný princíp je porušený vždy vtedy, ak sa s jednou skupinou adresátov noriem v porovnaní s inou skupinou zaobchádza inak, hoci medzi oboma skupinami nie sú rozdiely takého druhu a takej závažnosti, ktoré odôvodňujú takéto nerovnaké zaobchádzanie (II. ÚS 5/03, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022).

60. Národná rada je preto povinná prijímať také zákony, ktoré nikoho pri uplatňovaní základných práv a slobôd nediskriminujú, aj keď nie každý rozdiel, ktorý sa vyskytne v zákonoch upravujúcich výkon určitých základných práv a slobôd, musí byť v rozpore s čl. 12 ods. 1, resp. čl. 12 ods. 2 ústavy, pretože v určitých situáciách sa na prvý pohľad diskriminujúca úprava používa na odstránenie alebo zmiernenie faktickej nerovnosti dotknutých osôb (PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 14/2020).

61. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. PL. ÚS 13/09, I. ÚS 17/99, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022) ústavný princíp rovnosti ľudí v dôstojnosti a právach podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, resp. zákaz diskriminácie podľa čl. 12 ods. 2 ústavy nie sú spravidla chránené samy osebe, ale k ich porušeniu môže dôjsť v zásade len v súvislosti s porušením iného základného práva alebo slobody. To znamená, že dovoľávať sa ich porušenia možno v zásade len v spojení s porušením iného konkrétneho základného práva a slobody podľa ústavy alebo ľudského práva alebo základnej slobody podľa kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách (m. m. pozri napr. PL. ÚS 14/98, I. ÚS 17/99, PL. ÚS 10/04). Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre (PL. ÚS 33/95, PL. ÚS 43/95, PL. ÚS 18/97, PL. ÚS 4/00, PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 15/03, PL. ÚS 15/06, PL. ÚS 3/08, PL. ÚS 19/09, PL. ÚS 11/2011, PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022) preferuje tento akcesorický prístup k preskúmvaniu namietaného porušenia ústavného princípu rovnosti, resp. zákazu diskriminácie.

62. Ústavný súd považuje za problém, že v návrhu mestského súdu sa síce porušenie čl. 12 ods. 1 ústavy namieta, no dôvody nie sú jasné. Ak mestský súd považuje napadnuté ustanovenie za diskriminačné, potom bolo v návrhu potrebné podrobiť ho príslušnému testu. Keďže ústavný súd nie je v tomto konaní v postavení aktívne legitimovaného subjektu na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, nie je jeho úlohou argumentáciu mestského súdu dopĺňať. Návrhu preto nevyhovel ani v tejto časti.

III.6. K namietanému nesúladu so zákazom mučenia a krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu (čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru):

63. Mestský súd do svojej argumentácie zahrnul tiež jedno z mála absolútnych práv, ktoré sú garantované ústavou a dohovorom. Kým väčšina zo základných práv a slobôd má relatívny charakter a je preto možné ich obmedziť po splnení štandardne uplatňovaných doktrín, zákaz mučenia a krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu nesmie ustúpiť ani „vyššiemu dobru“ (pozri *Gäffgen proti Nemecku*, sťažnosť č. 22978/05, rozsudok z 1. 6. 2010). Uvedený zákaz sa síce primárne týka najmä telesných trestov, no má obmedzujúci vplyv aj na ostatné druhy trestov, ktoré síce same osebe nemožno považovať za neľudské alebo ponižujúce, no nesmú sa však ukladať alebo vykonávať spôsobom, ktorým by sa stali neľudskými alebo ponižujúcimi. K trestom porušujúcim tento zákaz sa nikdy nie je prípustné uchýliť, a to hoci by ich odstrašujúci účinok mal byť akýkoľvek. Totiž trest nestráca charakter neľudského trestu, prípadne ponižujúceho trestu iba na základe skutočnosti, že ho v súvislosti s regulovaním zločinnosti možno pokladať za efektívny zastrášujúci prostriedok alebo že v skutočnosti takým prostriedkom aj je (PL. ÚS 6/09). Vo väčšine prípadov súdom nariadeného potrestania pritom potrestaný môže prežívať pocity poníženia, prípadne duševné či fyzické nepohodlie, ktoré subjektívne môže vnímať ako „strádanie“ či „utrpenie“, avšak aby došlo k porušeniu tejto zásady, musí ísť o zaobchádzanie alebo trest spôsobujúce psychické alebo fyzické utrpenie dosahujúce určitú závažnosť (PL. ÚS 1/2021, bod 65.1).

64. Európsky súd pre ľudské práva už uviedol, že otázky spravodlivého a primeraného trestu sú predmetom racionálnej diskusie a civilizovaného nesúhlasu. Zmluvným štátom preto musí byť ponechaný priestor na uváženie pri rozhodovaní o primeranej dĺžke trestu odňatia slobody za konkrétne trestné činy (*Vinter a ďalší proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosti č. 66069/09, 130/10 a 3896/10, rozsudok Veľkej komory z 9. 7. 2013, 105. bod; pozri tiež SUMMERS, S. J. *Sentencing and Human Rights. The Limits on Punishments*. Oxford: Oxford University Press, 2022, s. 95 až 97). Vo veci *Maričák proti Slovenskej republike* (sťažnosť č. 26621/10, rozhodnutie zo 7. 6. 2011) súd zdôraznil, že otázka neprimeranosti trestu spadá z veľkej časti mimo ustanovení dohovoru a nie je jeho úlohou rozhodnúť o tom, aká je primeraná doba trestu odňatia slobody v konkrétnom prípade (*Sawoniuk proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 63716/00, rozhodnutie z 29. 5. 2001). Podobne aj v prípade ponižujúceho trestu musí pokorenie alebo poníženie dosiahnuť určitý stupeň a charakter, ktorý je odlišný od prvku poníženia obsiahnutého v treste vo všeobecnosti (*Tyrer proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 5856/72, 29. a 30. bod, rozsudok z 15. 3. 1978). Uvedené pritom závisí od všetkých okolností konkrétneho prípadu vrátane trvania takého zaobchádzania, fyzických a psychických dôsledkov, v niektorých prípadoch aj od pohlavia, veku a zdravotného stavu. Pre účely zabezpečenia práv v zmysle čl. 3 dohovoru je štát povinný zabezpečiť, aby pozbavenie osobnej slobody vždy bolo vykonávané za podmienok rešpektujúcich ľudskú dôstojnosť, a takým spôsobom, ktorý osobe, ktorej bol trest uložený, nespôsobí ťažkosti presahujúce nevyhnutnú mieru utrpenia spojenú s pozbavením osobnej slobody (pozri IV. ÚS 415/2020, 232. a 233. bod).

65. Pre ústavný súd je v danom konaní rozhodujúce, že napadnuté ustanovenie všeobecnému súdu neprikazuje uloženie obligatórneho trestu odňatia slobody v konkrétnej sadzbe. Zákonodarcom

formulované rozpätie samo osebe nepredstavuje porušenie čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru v kontexte citovanej rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, a návrhu mestského súdu tak ani v tejto časti nevyhovel.

III.7. K namietanému nesúladu s požiadavkou súdneho rozhodovania o treste (čl. 50 ods. 1 ústavy):

66. Účelom čl. 50 ods. 1 ústavy je v záujme právnej istoty každého nositeľa základných práv a slobôd stanoviť garanciu, že jediným orgánom verejnej moci, ktorý je oprávnený rozhodnúť o jeho vine a treste za spáchaný skutok, je príslušný všeobecný súd, ktorý spravidla, čo sa týka otázky viny, nie je pri rozhodovaní výrazne limitovaný, ale v otázke ukladania trestu sú tieto obmedzenia omnoho zreteľnejšie, keď súd je viazaný druhmi trestu uvedenými v zákone, samozrejme, okrem prípadov, keď súd upustí od potrestania (III. ÚS 107/08, III. ÚS 247/08). Predpokladom rozhodovania súdu o oboch dotknutých meritórnych otázkach je podanie obžaloby alebo návrhu na schválenie dohody o vine a treste, čo limituje rozhodovanie súdu vylúčením jeho negatívnej alternatívy v prípade, ak niektorý z oboch naostatok označených návrhov prokurátora (obžalobný alebo schvaľovací) nebol podaný (PL. ÚS 1/2022, 193. bod).

67. Mestský súd s odkazom na čl. 50 ods. 1 ústavy argumentuje, že ústavne súladná bude len taká právna úprava, ktorá súdu umožní, aby so zreteľom na individuálne zvláštnosti konkrétneho trestného činu, osobné vlastnosti či pomery páchatel'a uložil trest taký (pokiaľ ide o jeho výmeru a jeho druh), ktorý bude na dosiahnutie účelu nevyhnutný. Článok 50 ods. 1 je nevyhnutné vnímať v kontexte čl. 49 ústavy. Podľa neho platí, že len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie.

68. Ústavný princíp vyžadujúci, aby len zákon, t. j. zákonodarca, definoval tresty za spáchanie trestných činov, je ústavným princípom hmotnoprávneho charakteru vyjadrujúcim hmotnoprávnu zásadu *nulla poena sine lege* (t. j. žiadny trest bez zákona). Z tohto princípu vyplýva subjektívne právo osoby, aby za konanie, ktoré zákonodarca ustanovil ako trestný čin, mohla byť trestne postihnutá výhradne spôsobom ustanoveným zákonodarcom. Táto zásada predstavuje požiadavku, aby zákonodarca vymedzil hranice, v ktorých medziach súd rozhodne o uložení ustanoveného druhu trestu a o výmere tohto trestu za konkrétny trestný čin. Porušením tejto zásady by bolo, ak by zákonodarca ustanovil tresty absolútne neurčité (napr. „bude potrestaný primerane“). Z citovaných článkov ústavy vyplýva, že kým do výhradnej právomoci zákonodarcu patrí stanovovanie druhov trestov a ich výmery, do výhradnej právomoci súdov patrí rozhodovanie o treste v konkrétnom prípade (PL. ÚS 1/2021, body 71.3 a 71.4).

69. Zákonodarca prijatím napádaného ustanovenia nezasiahol do výlučnej právomoci súdu rozhodovať o treste, keďže toto rozhodovanie súdu neodňal. Ústavný súd preto návrhu mestského súdu nevyhovel ani v tejto časti.

III.8. K namietanému nesúladu s požiadavkou nezávislosti a nestrannosti súdnej moci (čl. 141 ods. 1 ústavy):

70. Účelom zriaďovania súdov v ľudskej spoločnosti, zmyslom existencie súdnej moci je rozhodovanie sporov o právo. Súdnictvo predstavuje procesnú stránku spravodlivosti, ktorá

je prostriedkom v odhaľovaní jej materiálnej časti obsiahnutej v práve ako účelovom nástroji riadenia štátu a spoločnosti. Kvôli tomu, aby súdy mohli plniť svoje poslanie, sa im priznáva, zaručuje a chráni nezávislosť a vyžaduje sa od nich nestrannosť. Účelom nezávislosti súdov je „zabezpečiť výkon súdnej moci takými štátnymi orgánmi (súdmi), ktoré nie sú podriadené iným zložkám štátnej moci“. Sudcovskú nezávislosť nemožno považovať ani za nejakú „výsadu“ súdnej moci, ale (a naopak) za nevyhnutný predpoklad naplnenia jej zodpovednosti za nestranné a spravodlivé súdne rozhodnutie (PL. ÚS 52/99, PL. ÚS 21/2014, 141. bod).

71. Mestský súd nepredložil ústavnému súdu žiadne konkrétnejšie argumenty, ktorými by podložil rozpor napádaného ustanovenia s referenčným rámcom pre výkon súdnictva v demokratickom a právnom štáte. Ústavný súd tak návrhu ani v tejto časti nevyhovel.

72. Ako *obiter dictum* ústavný súd na záver dodáva, že konanie o súlade právnych predpisov slúži na ochranu ústavnosti odstránením s ústavou rozporného ustanovenia alebo aj celého právneho predpisu z právneho poriadku (PL. ÚS 1/2022, 210. bod). Pokiaľ je účastníkom konania v zmysle § 76 zákona o ústavnom súde aj ten orgán verejnej moci, ktorý napadnutý právny predpis vydal, je legitímne očakávať jeho procesnú aktivitu prejavujúcu sa okrem iného aj tým, že k napádanému predpisu alebo jeho časti zaujme stanovisko. Odlišný prístup normotvorcu môže ústavný súd zohľadniť, a to predovšetkým vo veciach s extenziou do princípu proporcionality, lebo procesná pasivita sa v tejto súvislosti dá chápať aj ako implicitné uznanie argumentov navrhovateľa.

73. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripájajú k tomuto rozhodnutiu odlišné stanoviská sudcovia Miloš Maďar, Martin Vernarský a Peter Straka, ktoré sa týkajú výroku a odôvodnenia rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2025

Ivan Fiačan
predseda Ústavného súdu
Slovenskej republiky